

“Veerman zet de discussie op scherp”

Op 3 september jl. verscheen het rapport van de Deltacommissie. In de daaropvolgende H₂O van 12 september werd volop aandacht besteed aan dit advies. “Er is geschiedenis geschreven voor de Nederlandse watersector”, zo begint Peter Bielars zijn commentaar als hoofdredacteur. Uitvoerig wordt melding gemaakt van de eerste reacties op het advies. Het nieuws in de media wordt dan al gedomineerd door de kredietcrisis. De Troonrede besteedt één korte passage aan deze voor Nederland op lange termijn zo vitale problematiek: ‘De regering komt komend jaar met een voorstel voor een nieuwe Deltawet’. Kritische geluiden verschijnen: ‘Hoge dijk op smalle basis’, kopt de NRC op 13 september. ‘Peilverhoging van het IJsselmeer op basis van onzekere neerslagcijfers’. ‘De piekafvoer van de Rijn is deze eeuw niet gestegen’. Wat is de visie van de regionale waterbeheerders op de voorstellen van Cees Veerman en de zijnen? Verslag van een gesprek met Sybe Schaap, dijkgraaf van Waterschap Groot Salland en voorzitter van de Unie van Waterschappen over deze vraag. Een gesprek dat plaatsvond in het gemeentehuis van Kampen, een gemeente die bij een verhoging van het peil van het IJsselmeer met 1,5 meter heel ingrijpende maatregelen zal moeten nemen.

Bent u tevreden over het rapport?

“Wij zijn zeer tevreden met dit rapport. De lobby van de Unie voor het uitvoeren van een dergelijke studie heeft succes gehad. Bij de viering van het tienjarig bestaan van de Maeslantkering in de Nieuwe Waterweg heb ik een pleidooi gehouden voor het oppakken van de vraag hoe wij Nederland op termijn veiliger kunnen maken. Die vraag is nu door de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat en de regering opgepakt op het niveau dat vereist is. Met het advies dat er nu ligt, zijn wij zeer content.”

U was niet in de commissie vertegenwoordigd.

“Neen, Veerman heeft gekozen voor een commissie van buitenstaanders. Grotendeels buitenstaanders, want mensen als Van Oord en Stive zijn natuurlijk vakmensen uit de waterwereld. Een keuze voor onbevangen geesten, die los staan van de instituties in onze sector. Maar er is veel gecommuniceerd met alle mensen uit het veld. Wij zijn er als waterschappen ook nauw bij betrokken. Zelf heb ik een paar uitvoerige gesprekken met Cees Veerman gehad. Wat Veerman nu doet in zijn rapport, is insteken op het maximale scenario. Dat vind ik een uitstekende keuze. Daardoor bereikt hij een groot effect: de discussie barst nu volop los. Dat moeten wij hebben. Als hij gekozen had voor een genuanceerde benadering van ‘het kan zus, het kan zo’, van ‘wij weten het niet zeker, dus laten wij het eerst nog maar eens aanzien’, dan was dit gebeurd. Dan was iedereen in slaap gesukkeld en overgegaan tot de orde van de dag.”

Wat ziet u als belangrijke discussiepunten?

“Dat zijn er twee. Het ene is het voorstel om het peil van het IJsselmeer met 1,5 meter te verhogen. Daarbij gaat het in wezen om de watervoorziening van de landbouw en veiligheid. Het andere betreft de voorstellen voor Rotterdam en Zeeland, waar het gaat om ecologie en veiligheid.”

“Peilverhoging van het IJsselmeer is ontzettend ingrijpend. Als IJsselmeewaterschappen zijn wij al bijeen geweest om daar met elkaar over te discussiëren, om de mogelijkheden en de consequenties in beeld te brengen. Het is ook urgent om er bovenop te zitten, want het programma van Ruimte voor de Rivier sluit aan op het IJsselmeergebied. De plannen voor het benedenstroomse deel van de IJssel zijn in de afrondingsfase. De uitvoering zou volgend jaar moeten beginnen. Verhoging van het IJsselmeerpeil met 1,5 meter heeft stroomopwaarts invloed tot voorbij Zwolle. Hier bij Kampen bijvoorbeeld is een bypass voor het IJsselwater ten zuiden van de stad voorzien. Wordt die groen of wordt die blauw? Als die bij een hoger IJsselmeerpeil blauw zou worden, komt in het aangrenzende gebied het grondwater omhoog. Wat zijn de gevolgen daarvan, hoe ga je daarmee om?”

“Waterschap Groot Salland legde destijds de balgstuw bij Ramspol aan. Het alternatief was dijkverhoging over 100 kilometer. Dat vonden we een te grote ingreep in deze streek, in dit landschap. Als het water stijgt, en als wij daarnaast een nieuwe normering gaan hanteren, dan moet de zaak hier toch weer versterkt worden. Hoe ga je dat dan doen?”

Bent u overtuigd van de noodzaak tot peilverhoging?

“Ik denk dat Veerman de mogelijkheid van de bouw van gemalen op de Afsluitdijk te snel heeft afgeschreven. Het gaat natuurlijk om grote hoeveelheden water die je op de Waddenzee moet lozen, maar de opvoerhoogte is klein. Grote gemalen met een opvoerhoogte van een meter of twee moet je langs de Afsluitdijk bij de spuicomplexen zeker kwijt kunnen. Ze behoeven nauwelijks op te vallen. Je kunt dan ook veel meer jongleren met het peil in de verschillende seizoenen: in de zomer wat hoger houden, in de winter wat lager. Misschien is het mogelijk om daarmee wel heel rigoreuze ingrepen in bijvoorbeeld Kampen te vermijden. Gisteren heb ik een gesprek met de wethouder hier gehad. Aan de IJsselzijde van de stad is nu een heel stelsel van wallen, muren en schuiven aangebracht om de binnenstad te beschermen tegen hoog water. Als zo’n schuif omhoog staat, kun je er nu nog net overheen kijken. Dat daar nog eens 1,5 meter bij zou komen, is ondenkbaar. Dan moet je andere maatregelen nemen. Vanwege dit soort consequenties zitten we er bovenop en moeten wij met zijn allen kijken naar het nut en noodzaak en alternatieven.”

Hoe kijkt u aan tegen de watervoorziening van Holland vanuit het IJsselmeer?

“Bij dat voorstel gaat het eigenlijk vooral om het bestrijden van de zoute kwel. Je kunt je afvragen welke teelten nu echt last hebben van een hoger zoutgehalte. Dat zijn de bollen en de boompjes. Hoe noodzakelijk is het dat die in het westen blijven zitten? Bomen kun je ook uitstekend op de hogere gronden telen, dat gebeurt volop. Bollentelers zijn heel mobiel gebleken. Die waaieren nu al uit over het hele land. De glastuinbouw heeft overal allang zijn eigen watervoorziening. De akkerbouw, de veeteelt en de grove tuinbouw kunnen best tegen een wat hoger chloridegehalte. Je kunt bovendien veredelen op zoutresistentie, op droogteresistentie. Zeker met de moderne gentechnieken zijn daar volop mogelijkheden voor. Dat is dus de volgende uitdaging, de binnenzijde van het kustgebied.”

“Maar dat iedereen daar nu mee bezig is, dat is het knappe van de benadering van Veerman. De vorige Deltacommissie kwam na de watersnood van 1953 met een stapel rapporten waarin alle maatregelen volledig waren uitgewerkt. Deze commissie heeft gekozen voor een rapport van ruim 100 bladzijden dat alleen de richting aangeeft. Maar Nederland neemt dit rapport wel serieus. De aankondiging in de troonrede dat er volgend jaar een nieuwe Deltawet komt, vond ik ook voldoende. Daar zit Balkenende nu aan vast.”

“Belangrijk punt wordt de financiering. De commissie stelt een apart fonds voor, maar ministers van Financiën hebben doorgaans een grote hekel aan aparte fondsen. Die

Sybe Schaap.

financieren alles liever via de algemene middelen. Dat verschaft hen de grootste flexibiliteit. Zwak punt is dan altijd weer hoe je zo'n uitgavenstroom in stand houdt. Je ziet het nu bij de financiering van de hoogwatermaatregelen. De toezegging is er, maar de werkelijkheid is dat het Rijk achterblijft. In de nieuwe wet moet er duidelijkheid op dit punt komen. Belangrijk is dan wat de Tweede Kamer vooral daarover zegt. De wet zelf zal de Tweede en de Eerste Kamer wel passeren."

U bent lid van de Eerste Kamer voor de VVD. Is dat verenigbaar met het voorzitterschap van de Unie?

"Dat is zelfs een prima combinatie. De voorzitter van de Vewin en de voorzitter van MKB-Nederland zitten ook in de Eerste Kamer. Qua betrokkenheid en tijdsbeslag is dat goed te combineren. In de wetgeving zijn zulke combinaties ook bewust niet uitgesloten. Zoals wel is vastgelegd dat een ambtenaar van een gemeente geen lid kan zijn van de gemeenteraad. Wij hebben wel de code dat je je niet bezig houdt met wetsvoorstellen uit je eigen sector, voor mij dus de waterwetgeving. Ook over de nieuwe Drinkwaterwet ben ik niet de woordvoerder. Mijn portefeuilles zijn Landbouw en Binnenlandse Zaken. Die code moet je wel goed in acht nemen."

U ondersteunt de zandsuppletie langs de kust?

"Ik ben blij dat Veerman een aantal ideeën die momenteel leven, afschrijft of niet overneemt. Eilanden voor de kust is daar één van. Hij kiest duidelijk voor de zandmotor en wij ondersteunen die keuze. Hij kiest ook niet voor grootschalige terpen om bijvoorbeeld woonwijken op te bouwen. Als je dat zou doen, heb je natuurlijk wel die woningen veiliggesteld, maar maak je het voor de rest juist onveilig. Een

kleiner oppervlak moet dan bij een ramp het water opvangen. Consequentie is dat dijken nog hoger moeten worden. Je bent dan twee keer geld kwijt: eerst voor de terpen en daarna voor de hogere dijken. Dat is ook de schaduwkant van de compartimenteringgedachte. Als je opvanggebieden kleiner maakt, moeten dijken hoger worden. Tegen het op hoogte zetten van vitale installaties als stroomverdeelstations, drinkwaterpompstations en ziekenhuizen heb ik geen enkel bezwaar. Dat blijft relatief kleinschalig. Grootschalige terpen betekenen veiligheid voor de één, maar onveiligheid voor de ander."

Hebt u een mening over de situatie rond Rotterdam?

"De beoordeling van die voorstellen is primair een punt van de waterschappen uit die regio. Belangrijke vraag zal vooral zijn of je bij afsluitingen die slechts af en toe dicht gaan, een sluis voor schepen nodig hebt. Toen wij de Balgstuw bij Ramspol aanlegden, eiste Schuttevaer een schutsluis. Er moest altijd doorvaart mogelijk zijn. De rechter heeft die eis uiteindelijk afgewezen. De praktijk is dat deze stuw nu twaalf keer dicht is geweest. Wij hebben nooit problemen met schippers gehad. Als het echt stormt, varen die niet meer. Ook rond Rotterdam wordt dus de vraag wie er nog varen als de stuwen gesloten moeten worden."

"Ander punt is het open estuarium in de Zeeuwse delta. De grote drijfveer voor die voorstellen is herstel van de ecologie. In feite is het een geloof in een volledig maakbare natuur. Wij denken dat wij alles kunnen regelen. Daar kun je vraagtekens bij zetten. Bij de weidevogels hebben veel boeren zich ingezet met maaiafspraken, nestbeschermers, e.d. Maar toen kwamen de

roofvogels, de vos en nu zelfs de ooievaars, die wij ook met veel inspanning weer terug hebben gekregen. Ook die vreten de jonge Kievieten en grutto's op. 'De natuur regelt zichzelf' is het uitgangspunt van de Natuurbeschermingswet. Maar de natuur regelt hier niks. Wij proberen alles te regelen, zoals wij het hebben willen, welke plantjes, welke vogels, welke meanders in de beken. Maar de voorstellen zijn wel een grote impuls om ook voor Zeeland ver vooruit te denken."

Wat vindt u van de risicobenadering?

"Overstromingen zijn gewoon geworden, aan de orde van de dag. In India loopt een gebied zo groot als Nederland onder water. Twee miljoen mensen worden dakloos. Hier verschijnt een berichtje in de krant. In Noord-Engeland zijn weer grote overstromingen. Wij weten het nauwelijks, het dringt niet tot hier door. Van onze overheid accepteren wij geen enkel restrisico meer. De normen worden steeds hoger gesteld. Zelf gaan wij er heel

"Gemalen Afsluitdijk te snel afgeschreven"

anders mee om. Wij houden ons niet aan de snelheidsnormen en bij het bergbeklimmen nemen mensen extreme risico's."

"Waar ik heel blij mee ben, is dat dijkversterking weer geaccepteerd is. In de jaren 90 was daartegen veel weerstand. Die stemming is helemaal omgeslagen: dijkversterking moet. Daar sta ik helemaal achter. Dijkversterking is veilig en goedkoop. Er worden nieuwe dijkconcepten ontwikkeld, gebaseerd op strengere normen. Er wordt gekeken naar combinatie van functies. Op de Krim heb ik een dijk gezien, gemaakt van klei, 40 meter hoog (!). Daar ligt de hoofdstad achter: Synferopol. Een grote stad, waar niemand zich onveilig voelt. Een grote robuuste dijk is ook mooi. Fiets maar eens van Urk naar Lemmer langs de dijk, of over de Hondsbossche Zeewering. Dan geniet je van de strakke lijn, van het uitgestrekte water en de wijde lucht"

Is een deltaregisseur noodzakelijk?

"Dat vind ik een heel goed voorstel. Doorzettingsmacht is belangrijk, doorzettingsmacht van boven naar beneden om de gang erin te houden. Gecombineerd met de inzet van de betrokkenen van beneden naar boven om de projecten concreet uit te werken. Bij 'Ruimte voor de Rivier' wordt hetzelfde model gehanteerd: een strakke regie van bovenaf, uitwerking van onderaf in een samenspel met gemeenten, waterschappen en provincie. Zo komt het ene project na het andere redelijk geruisloos tot stand. Zo kunnen wij ook dit Deltaplan gaan uitvoeren."

Maarten Gast